

שיחה עם חבר וועדת המשק של תנועת המושבים

הח' צבי קליבנסקי נענה להזמנת המערכת לשוחח על בעיות ענף הרפת במשק המשפחתי. והננו מביאים להלן את תוכן השיחה בצורת שאלות ותשובות. חברי המערכת שהשתתפו בשיחה מביעים את תודתם לח' צבי על תשובותיו והסברותיו רבות-הענין.

שאלה: ידוע הדבר שבמושבים רבים ישנו אחוז מסויים של חברים שאינם מקיימים את ענף הרפת — או שחיסלו אותו, או שלא כוננו אותו כלל — ורצוי לדעת מהו המצב לאמיתו בכל אותם המושבים שהוקצבו להם מיכסות ייצור; האם יש בידי אגף המשק אינפורמציה מפורטת על כך?

תשובה: אמנם רוכז חומר על כל המחזיקים בבקר במושבים (חוץ מ־10 המושבים הוותיקים) וישנה במשרד הארגון רשימה אישית של הייצרנים והייצור, כיוון שהמזכירות נאלצה לטפל בשאלות מיכסות בייצור, ואת הרשימה הזו אפשר למסור למערכת „משק הבקר והחלב“.

ש: מה הן הבעיות המיוחדות של הענף במושבים?

ת: אמנם מעסיקה אותנו הרבה שאלת המיכסות והמחירים, אולם זוהי בעיה כללית ואין צורך לדבר עליה באופן מיוחד. מה שמטריד את וועדת המשק זהו: (1) גודל יחידת העדר במשק המשפחתי; (2) רמת ייצור נמוכה ברבים מהמשקים. כידוע, גדולות הן הוצאות ריכוז החלב במושבים (המחלבה המקומית וכו'); ואם רק חלק קטן מחברי המושב מקיים את ענף הרפת וביניהם גם בעלי יחידות עדר קטנות ורמת ייצור נמוכה, הרי הולכת וקטנה התמורה עבור החלב: ישנם הרבה יישובים בהם מקיימים יחידות עדר של 4 פרות בס"ה. הנהלת תנועת המושבים חותרת להגדלת יחידות הייצור, אולם הדבר כרוך בהשקעות גדולות לרכישת בקר והרחבת המבנים, וכיוון שאין די אמצעים לכך, הרי הבראת יחידות עדר כאלה מתקדמת בקצב איטי מאוד. כדוגמה קיצונית לחריפות הבעיה יכולה לשמש העובדה שבמושבים מסויים ישנם גם ייצרנים שמספקים למחלבות כ־30 ליטר חלב ביום בס"ה! ובאותו מושב אפשר למצוא גם חברים שענף הרפת מפותח אצלם למופת.

ש: מהו הגודל המינימאלי של יחידת העדר, כדי שהענף ישמש גורם של ממש בפרנסת המתיישב?

ת: מדובר כיום על 10 פרות כמינימום; ביחידות עדר קטנות יותר אין כל סיכוי להבטחת פרנסת המתיישב מענף הבקר בלבד. ויש לראותו כשלב התחלתי בפיתוח הענף.

ש: ישנם כבר כיום מתיישבים במושבים שמקיימים עדרים, המונים 20 פרות ולמעלה מזה, ויחד עם בני-הבקר (עגלות ועגלים) מגיע מספר הבהמות במשק כזה ל־50-60 ראש בקר. האם גם במשק כזה מובטחת הריווחיות כשחלק מהאספקה (הגסה) יש הכרח לקנות מהחוץ?

ת: שאלה זו לא נבדקה די, אולם יש להניח שרמת הריווחיות נפגמת במידה מסויימת בתנאים כגון אלה כיוון שיחידת המזון במספוא גם, הקנויה מהחוץ, היא יקרה בהרבה מזו המיוצרת במשק (אף במקרה שעבודת המתיישב בייצור המספוא תיוקף במלואה לחובת אותה יחידת-המזון).

ש: הכדאי לקיים ענף הרפת במשק משפחתי שככל-כולה של האספקה תהיה קנויה מהחוץ?

ת: יש להניח שמקרים כגון אלה, הרווח של בעל המשק יהיה כמעט אפסי.

ש: האם ישנם חברים במושבים שכל קיומם בא להם מענף הרפת בלבד? ומהו גודל העדר במשקים כאלה?

ת: בדרך כלל, וברוב המושבים, מקיימים בנוסף לענף הרפת גם ענפים אחרים, כגון — לול, פרס וכדומה, אולם ישנם גם מושבים, כגון בנייה, ליד יבנה — שם ישנם משקים שפרנסתם היא

על הרפת בלבד; הם משווקים 50 אלף ליטר חלב בשנה ואף למעלה מזה מיחידת משק בת 25 דונם שלחין.

ש. מהו העקרון בקביעת מיכסות הייצור בהתיישובות המושבית?

ת. כידוע נקבעו המיכסות בכל יישוב לפי הייצור בשנת 1965/66, ובהתאם לכך תוכנן גם הייצור לשנת 1970/71. לגבי יישובים ותיקים — מוקפאות המיכסות הכלליות וחלוקתן בין הייצורנים שבכל מושב מסורה בידיהם בלבד. משהתחילו בהגדלת המיכסות בשנה האחרונה, נתעוררו בעיות בחלוקתן. מבחינה עקרונית צריך היה קודם-כל להעניק תוספות לבעלי מיכסות קטנות ואחר-כך להגדיל את המיכסות של האחרים, אולם במושבים מסויימים טענו שאת תוספות המכסה יש לחלק בין כל הייצורנים באופן שווה. למעשה, אין ועדת המשק של התנועה מתערבת בדבר ולכל מושב, הרשות בידו לנהוג לפי דעתו הוא. אלא שיעוצה העצה להעדיף את ה"חלשים" ביותר שבין חברי המושב.

ש. האם יש מקרים של העברת מיכסות ממושב למושב?

ת. זה לא בסמכות תנועת המושבים — זה בסמכות משרד החקלאות; עד עתה לא הקטינו בשום מקום את המיכסה הכוללת בעקב אי-יכולתם של חברי מושב זה או אחר לייצר מלוא המיכסה. במושבים עצמם אין מגבילים לעת-עתה את מיכסתו של חבר זה או אחר. המיכסה המאקסימלית אליה הגיעו עד עתה במושב הוא 100 אלף ליטר (מעדר המונה 18 פרות).

ש. ישנם חברים במושבים שחיסלו את עדר הפרות ועוסקים בפיטום עגלים

בלבד, הניקנים מהחוץ. מהי כדאיות של ענף זה?
ת. אין זה מתקבל על הדעת שענף זה יבטיח את מלוא הפרנסה. יתכן שישנם אי-אלו מקרים של הצלחה, אבל אלה הם מקרים יוצאים מהכלל.

ש. מה הן הבעיות לפנייהם עומד ענף הרפת בעתיד בהתיישובות המושבית?

ת. יהיה צורך בפתרון בעיות אלו: (1) גודל מאקסימאלי של יחידת העדר; (2) מכוני התערובת המקומיים; (3) המחלבות לריכוז החלב בכל יישוב. בס"ה ישנם 130 מושבים המקיימים את ענף הרפת. מחציתם של העוסקים בענף הגיעו להיקף רצוי והם מסוגלים לנצל את הטכנולוגיה בייצור החלב ובייצור המספוא. המחצית השנייה — חלק ממנה ייתכן ויתחסל וחלק — יגדל ויגיע להיקף המינימאלי הרצוי. מכוני תערובת מקומיים כדאי לקיים כשהיקף ייצורם הוא בגבולות 4000 טונות בשנה, לכל הפחות. ברוב המושבים נזקקים לכמות מינימאלית זו ומשום כך מוצדקים המכונים המקומיים גם מבחינה כלכלית, בנוסף ליתרון של חופש וגמישות בהתקנת התערובות. אשר למחלבות, הרי למדו מהניסיון שבריוח של 2 מיליון ליטר חלב בשנה כדאית אחזקתה וההוצאה של 3 אגורות לכל ליטר היא סבירה. בוחנים את האפשרות של ויתור על מחלבות מקומיות ע"י שימוש במיכלים מצננים בכל משק שקיבולם יהיה בגבולות 250-400 ליטר, והחלב ירוכז למשלוח העירה ע"י מיכלית באופן ישר ממשקי הייצורנים.

ש. מהן הסיבות לחיסול הענף במשקים מסויימים?

ת. הסיבות העיקריות — עזיבת המושב ע"י המתיישב, או כשהבנים אינם מעוניינים בקיומו של הענף, כשההורים, אין ביכולתם לשאת בעול העבודה הזו. אין זה מתקבל על הדעת כל עיקר שמחסלים את הענף מחמת נחיתותו הכלכלית, לעומת ענפים אחרים. מבחינת היציבות בהכנסה, אין לו לענף הרפת מתחרה רציני בין כל שאר הענפים החקלאיים.

הובא לדפוס ע"י י. ע.

מודעות

★ משק מעוז-חיים מציע למכירה מיכל לקירור חלב בקיבול 2700 ליטר, במצב טוב.

★

★ משק שער-הגולן מציע למכירה צינורות של 16 ליטר, כולל מיכסים וגומיות — מטיפוס סטרימליין אלפא-לאוואל.

★

★ משק תל-קציר מציע למכירה קומביין ירק מדגם FOX, עם פיק-אפ לתירס ולשחת.